

Dest İ İZDIVACINIZA TALİP OLABİLİR MİYİM 1 Bölüm

– Sami Biber · 22 Kasım 2021

DEST-İ İZDIVACINIZA TALİP OLABİLİR MİYİM? –1. BÖLÜM–

Evet.. Yazının başlığından da anlaşılacağı üzere bugünkü konumuz evlenme ve evlilik programları üzerine ama günümüzün evlilik programlarından bahsetmeyeceğim. Biraz daha eskilere mesela Osmanlı Devleti dönemine daha sonra da Cumhuriyetin ilk yıllarına gideceğiz hep birlikte.

Önce geçmişte ve günümüzde evlilik aynı şey miydi ona bakalım.

Melih Cevdet'e sormuşlar."Evlilik nedir?" diye. "Eskiden kız ve oğlan tarafının aileleri bir araya gelir yeni çiftin kuracağı yuva için beraber hazırlık yapar, beraberce yeni ev düzülürdü. Tabi o zamanlar evler genelde bahçe içinde müstakil evlerdi. O yüzden buna "evlenmek" denirdi. Şimdi ise yeni evliler apartman dairelerinde yani katlarda oturuyorlar. Bu yüzden artık evlilik "katlanmaktır" demiş.

Sanırım anlaşılmayan bir şey kalmadı. Eskiden evlilik bir yuva sahibi olmaktı günümüzde ise katlanmaktır.

Peki eskiden de günümüzde aşağı yukarı her tv kanalında olduğu gibi evlilik programları var mıydı?

Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarında televizyon olmadığına göre böyle programlar yoktu elbette.

Eee o zaman bu evlilik işlerine kimler bakıyordu?

Öncelikle anneler tabii ki.

Anneler aslan gibi erkek evlatlarına eline erkek eli değmemiş ve dahi helal süt ile beslenmiş kızlar arıyorlardı. Çoğu kez de bu kız ya akrabadan ya da komşudan oluyordu ki köylerde zaten yaklaşık herkes birbiriyle akrabaydı.

İkincisi çöpçatan kadınlar vasıtasıyla oluyordu. Çöpçatan kadınlar bir evlendirme müessesesi gibi çalışıyorlardı ve genelde hangi erkeğe hangi kızın uygun olduğu konusunda çok yanılmıyorlardı.Bu konunun uzmanları ise özellikle sokak sokak dolaşan bohçacı kadınlardı.

Üçüncüsü ise doğrudan doğruya erkeğin kıza evlenme teklif etmesi ile oluyordu. Kız kabul ederse

isteme faslı başlıyordu. Ama özellikle Tanzimat Fermanından sonra hayatımıza girmiş olan bu görerek ve beğenerek evlenme teklifi bazen tehlikeli olabiliyordu. Nasıl mı hemen izah edeyim.

Erkek kıza yaklaşip evlenme teklifini şöylece dile getiriyordu:

“Ey dilber-i rana! ...Ey tesadüf-ü müstesna! O mahrem suratınızı görünce size lahza-i kalpten sarsıldım... Niyetim âcizane-i taciz etmek değildir. Bilakis efkârı umumiyede ufak bir aile bacası tüttürmektir. Sözlerim sizi temin ve tatmin edecekse şayet dest-i izdivacınıza talibim.”

Kız eğer kendisine bu teklifi yapan delikanlıdan hoşlandı ise sorun yoktu elbette. Usulca elini uzatır ve “ Al efendim bu elimin sensin sahibi” Derdi.

“ Al efendim bu elimin sensin sahibi.” dedim de aklıma geldi:

1870 Yılında Osmanlı Devletine İtalyan bir tiyatro topluluğu gelir ve müzikli şarkılar söyleyerek özellikle gayrimüslimleri eğlendirir. Daha sonra bu müzikli ve bir nevi tiyatro olan eğlenceler Müslüman Türkler arasında da yaygınlaşır ve bu arada yepyeni bir müzik türü ortaya çıkar: Kanto... Aslında “ Şarkı “ kelimesinin İtalyancası olan “ Cantare” den dilimize geçmiştir bu kelime. Çok uzun süre özellikle sadece gayrimüslimler sahnelerde kanto yaparlar. Mesela Peruz Terzakyan, Şamran Kelleciyan, Marika Papagika, Denizkızı Eftalya, Roza Eskenazi, Rita Abadzi, Sidonya.

Tartışmalı bir konu olmakla birlikte sahneye çıkan ilk Müslüman Türk kadınının Uşaklı Kadriye adında biri olduğu iddiası mevcuttur ama Uşaklı Kadriye “ Papazköprülü Amelya” Takma adıyla 1889 yılında Nazilli’de sahneye çıkmıştır. (Müslüman- Türk kimliğini gizlemeden sahneye çıkan ilk kantocuyu bulamadım.) Benim hatırladığım en eski Müslüman- Türk kantocusu Nurhan Damcıoğlu’dur ve tabii ki kanto deyince Huysuz Virjin’i yani Seyfi Dursunoğlu’nu unutmak da mümkün değildir.

Neden girdim bu kanto konusuna? Çünkü kantocuların en çok söyledikleri ve günümüzde de söylenen kantolardan biri aynen şöyleydi:

Bu bekarlıktan bıktım usandım
Aşıklarımdan bir tad almadım
Şimdi son arzum evlenmektir kararım
Lakin münasip bir bayan(erkek) nerden bulayım.

Bir kadın ve bir erkek tarafından düet olarak söylenen bu kanto “Matmazel bana verir misin elini? / Al efendim bu elimin - bu kalbimin sensin sahibi” sözleriyle ve mutlu sonla noktalanırdı.

Neyse konuyu dağıttık biraz.

Kız kendisine desti izdivaç teklif eden erkekten hoşlanırsa elini uzatma dışında " Bu güzel iltifatıyla mültefit oldum beyefendiciğim. Valide-i Muhteremeniz ve Peder-i Muhtereminiz hanemize adet eyleyip beni istesinler madem" Dedikten sonra ilave ederdi " Gelirken Madlen Çikolata getirmeyi ihmal etmezsiniz umarım." (Madlen çikolata çok uzun yıllar kız isteme merasimlerinin olmazsa olmazıydı.)

Peki kız kendisine evlenme teklif eden tipten hoşlanmazsa?

İşte o zaman da erkeğe şöyle bir cevap verirdi: "O mahrem suratınıza bir sille i Osmaniye nakşedersem sekte-i kalpten terk-i hayat edersiniz."

Yani efendim iş yatardı tabii ki.

Dördüncü olarak gazeteler vasıtasıyla olurdu.

İlk özel gazetemiz olan Tercüman-ı Ahval'in 1860 yılında yayın hayatına girdiğini düşünürsek demek ki Osmanlı'nın son zamanlarına denk geliyor gazetelerin de evlilik konusuna el atması. Ya da vatandaşların evlenecek kız aramak için gazeteleri bir vasıta olarak kullanması.

Evet..Erkekler diyorum zira bir kızın " Evlenmek istiyorum. Aradığım erkekte olması gereken özellikler şunlardır..." Şeklinde bir ilan vermesi son derece ayıp idi. Osmanlı toplumu sür'atle batılılaşıyordu ama gazetelerin yayın hayatımıza daha yeni girmiş olduğu o yıllarda böyle bir ilan verecek kadar batılılaşmamıştık.

Hemen belirtelim: Osmanlı Devletinin son nefeslerini verdiği o yıllarda erkeklerin ilanlarda kullandıkları üslup oldukça kibardır. Evlenilecek kızlarda aranan en önemli husus 90-60-90 ölçüleri değildir asla.

Peki ne gibi özellikler arıyorlar?

Dikkatimizi çeken en önemli özellik yaş meselesi: 14 – 25 Yaş aralığında kızlar istiyorlar. Evlenecekleri kızların okuma yazmayı bilmelerini hatta en az ora okul- lise bitirmiş olmalarını istiyorlar (Az sonra göreceksiniz) ayrıca kızların musiki bilmesini de istiyorlar ve bir de evlenecekleri kızların da iyi kötü bir varlığa sahip olmasını istiyorlar. Yani " İki çıplak bir hamama yakışır" Atasözünü iyi bellemişler o zamanın gençleri. Ayrıca şimdikilerin bazıları gibi " Nefes alsın yeter." Diye bir anlayış kesinlikle yok.

Œimdi gelin o dönemlerde Samsun'da yayın hayatında olan Musavvar Malumat Gazetesine verilmiŒ evlilik ilanlarından bir kaçına göz atalım:

Gelecek bölümde göz atalım zira bu bölüm bayağı uzadı.